

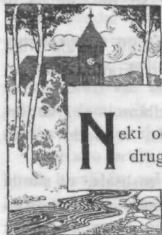
Niko in Nika sta bila silno žalostna nad izgubo svojega Srčka. Na njih prošnjo so zanesli škrajte globoko pod Grintavec, kjer so ga pokopali v velik skalnat grob. Od žalosti za Srčkom nečeta več živeti v gozdu med zelenimi drevesi, ampak ostati hočeta na vekov veke pod zemljo pri svojem ljubljencu.

Slovanske pravljice.

Priobčuje *Nik. Vrhov.*

14. Očetova dedščina.

(Češka.)

Neki oče je imel tri sinove. Najstarejšemu je bilo ime Martin, drugemu Matej, najmlajšemu Mihec. Vsi trije so bili že odrasli. Oče zbolil. Ko mu prihaja čedalje huje, pokliče sinove k smrtni postelji in jim reče: »Otroci, vidite, da nimam drugega kakor to kočo, mačka, petelina in koso. V koči prebivajte! Od onih treh reči pa naj si vsak vzame po eno! Ne bodi prepira med vami; živite v miru, in Bog vam bo dal blagoslov.« Ko je bil to izrekel, je umrl.

Sinovi so pokopali očeta in si razdelili dedščino. Martin, ki je znal dobro kositi, je vzel koso, Matej petelina, Mihec mačka.

»Doma ne moremo vsi ostati«, veli Martin bratoma, »pomrli bi od lakote. Jaz pojdem s koso po svetu, vidva pa ostanita tu in si pomagajta kakor si moreta«.

Vsi trije so se ljubili, in kar je eden dejal, temu je pritržil drugi. Zato se mlajša nista upirala bratovemu sklepu.

Martin zadene koso na ramo in gre po svetu. Hodil je dolgo, dolgo, toda nikjer ni našel dela. Naposled pride v deželo, kjer so bili ljudje še jako neumni. Grede v mesto, sreča gospoda, ki ga vpraša, kaj nese.

»Koso nesem«, odgovori Martin.

»Ej, kaj pa je to in čemu je?«

»S tem se seče trava.«

»S tem se podrezuje trava? To je pripravna reč. Mi moramo travo z rokami trgati, kar nas stane mnogo truda. Ko bi hoteli stopiti k našemu kralju, bi vam dobro plačal ta-le vaš podrezač«, mu prigovarja gospod.

»Zakaj ne? Precej grem.« Gospod ga spremi h kralju, ki se je jako čudil temu orodju in takoj najel Martina, da bi šel na kraljeve travnike kositi travo.

Odšel je in z njim množica radovednežev. Toda Martin ni bil neumen. Ko je bil pokosil pol travnika, je zasadil koso v zemljo in naročil kraljevemu služabniku, naj prinese opoldne kosilo za dva. Potem je izpodil s travnika vse gledalce. Opoldne prineso služabniki kosilo za dva in se čudijo, da je tak kos travnika že pokošen.

»Ali bo vaš podrezač tudi jedel?« povprašajo Martina.

»Če dela, naj tudi je. Toda hodite z Bogom in pustite me samega!« Služabniki so odšli, in Martin je snedel kosilo za dva sam.

»Dobro, da sem zahteval kosilo za dva; ko bi bili prinesli samo za enega, bi se ne bil najedel.« Tako je delal dan na dan, dokler ni pokosil vseh travnikov. Ko je bil z vsem gotov, je šel h kralju po denar s koso na rami.

»Tvoj podrezač torej sam reže travo?« ga vpraša kralj.

»Sam, kraljeva milost!« odgovori premetenec.

»Ali bi nam ga hotel pustiti tu za tisoč zlatnikov?«

»Naj bo; sicer več stane, toda pustim vam ga za to ceno«, reče kosec, odloži koso, vzame denar in odide domov. Kralj ukaže shraniti koso v izbo, da bi se ji nič ne zgodilo.

Prišlo je drugo leto. Trava je zrasla, in bil je čas košnje. Kralj ukaže, naj neso koso na travnik. Z največjo slovesnostjo so prišli z njo na travnik, jo zasadili sredi travnika v zemljo in odšli, češ, ta podrezač ne vidi rad, da bi ga kdo gledal. Opoldne so prihтели z obedom, radovedni, koliko je že storjenega. Toda kosa je stala, kamor so jo bili zapičili davi. To se jim je čudno zdelo. Položili so kosilo k nji in šli kralju povedat.

»Saj je toliko trave padlo precej prvega pol dne, ko je bil prišel z njo tisti človek; zakaj pač neče sedaj delati?« si je mislil kralj in zmajeval z glavo. Ali zvečer je prišel služabnik zopet, rekoč, da se kosa ni dotaknila ni travnika ni kosila.

»To ji mora biti narejeno«, reče kralj, »naložite ji dvajset palic, in če še nič ne stori, jo zakopljemo.«

Na visoki ukaz zdajci prineso na travnik klopico, polože nanjo koso, in birič ji našteje dvajset gorkih. Kosa je odskakovala ob vsakem udarcu in česnila marsikaterega radovedneža. »On ji je naredil«, so vzkriknili vsi, »zakopljite jo!« To so tudi storili. Zakopali so koso v zemljo in ruvali travo z rokami kakor prej.

Tačas se je bratom dobro godilo in blagoslavljali so očeta, ker jim je ostavil tako izdatno dedščino. Ali sčasoma jim je jel pohajati denar. Tedaj

reče Matej: »Sedaj pojdem jaz s svojim petelinom po svetu. Morda ga tako dobro spečam, kakor si ti koso.«

»Le idi, pa jako daleč, kjer so ljudje še neumni; tu v domači deželi bi ti ne dali mnogo zanj«, mu svetuje Martin.

Matej vzame dedščino in gre. Naposled pride do nekega mesta in sreča gospoda.

»Kaj pa neseš tu?« ga vpraša gospod.

»Petelina nesem«, odgovori Matej.

»Takah ptičev nimamo tu; čemu pa je?«

»Ta ptič priklicuje dan.«

»Čudno! Mi moramo vselej spremiti dan za ta vrhunec in zjutraj mu moramo iti zopet naproti, kar nam dela mnogo sitnosti. Če ima ta ptič tako lastnost, ti kralj da zanj mnogo tisočakov.«

»Saj se lahko prepričate«, reče Matej in odide z gospodom h kralju.

»Milostivi kralj, ta človek ima ptiča-klicarja, ki priklicuje dan, in kadar gre spat, ide tudi dan počivat.«

»Ne mogel bi ga preplačati, če je res tak, kakor praviš.«

»Milostivi kralj, prepričajte se!«

Petelina so deli v zlat kurnik. Zadovoljen z novim prebivališčem, se je brzo udomačil. Ni trajalo dolgo, in dan je odšel, ne da bi ga bil spremil kdo. Kralj je bil vesel, a jutra ni mogel pričakati. O polnoči so vstali in pazili, kako bo petelin priklical dan. Mine ura, nič ni; bije dve, petelin zapoje. Vsi se zavzamejo nad tem čudnim petjem. Ura bije tri, petelin se zopet oglašja in poje venomer do štirih, ko se popolnoma zasniva. Videč, da je petelin res priklical dan, ukaže kralj, naj naštejejo Mateju iz blagajnice pet tisočakov in naj ga dobro pogoste. Matej pograbi denarje, se naje in napije, zahvali kralja in odide domov.

Brata sta ga bila vesela, ko je prišel. Zopet jim je bilo nekaj časa dobro. Ker pa niso prav gospodarili z denarji, so jim precej naglo pošli. Ko jih je bilo že prav malo, je rekel Mihec: »Brata, sedaj pojdem jaz sreče iskat po svetu. Morda tudi toliko utržim za mačka, kolikor sta vidva prinesla.«

Brata ga opomnita, naj gre dosti daleč, kjer so ljudje neumni, v domači deželi bi ne dobil ničesar. Mihec pobaše mačka v vrečo in gre. Dolgo je hodil, dokler ni prišel v deželo, kjer ni razumel ljudi. Toda preden je prišel do glavnega mesta, se je priučil jezika toliko, da se je mogel nekoliko pogovoriti. Pred mestom ga sreča gospod in ga vpraša, kaj pač nese v vreči.

»Mačka«, odgovori Mihec in mu ga pokaže.

»To je čudna zver; čemu pa je?«

»Miši lovi; naj jih je še toliko v hiši, vsem je kos.«

»Kar vtakni nazaj v vrečo tega lovca in pojdi h kralju z njim. V gradu imamo toliko miši, da malone po mizi tekajo, in kralj bi ne vem kaj rad dal, ko bi se komu posrečilo, jih pregnati iz gradu.«

»To bo kaj lahko«, odgovori Mihec, dene mačka v vrečo in gre za gospodom.

Prišla sta h kralju. »Milostivi kralj! Ta človek ima tu mačka-lovca. To je zver, ki lovi miši, in ko bi Vaša milost želela, bi ga mož prodal«, reče gospod.

»Rad ga kupim, če je to res«, odvrne kralj.

»Kar povejte mi, milostivi kralj, kje je največ miši, in prepričate se takoj, kako jih zna daviti moj mucek.«

Mihca odvedo v izbo, kjer jih je bilo toliko, da so kar gomezele pod nogami. Mihec razveže vrečo, maček skoči iz nje in začne tako udelavati miši, da mu je malokatera mogla uiti.

Kralj se je veselil na vso moč in takoj ukazal, naj plačajo Mihcu deset tisoč zlatnikov. Od veselja poskoči Mihec, ko mu dajo toliko denarja, in se vrne domov.

Čez dva dni po njegovem odhodu šine kralju misel v glavo, kaj bo pač žrla ta zver, ko ne bo nobene miši več. Tega ni vedel nihče, Mihec je pa odšel. Kralj ukaže, naj zajaha jezdec najhitrejšega konja in naj dirja za Mihcem.

Mirno je korakal tačas Mihec po cesti, koder je bil prišel v mesto. Četrty dan zagleda zdajci za seboj jezdeca, ki ga kliče od daleč. Mihec obstoji. Jezdec pride in ga začne nekaj izpraševati pol po nemško, pol po slovensko, toda Mihec ga ni razumel; da bi mu pomagal, ga vpraša po nemško: »Was?«

Ali na to Mihčevo vprašanje se jezdec mahoma obrne in odjaha, kakor bi ga veter nesel. Mihec si misli: zblaznel je, in gre svojo pot.

Ves poten in zaprašen se vrne jezdec, skoči s konja in hiti kralju povedat: »Milostivi kralj, žalostno novico prinašam: kadar maček polovi miši, bo pa nas!«

»Kdo ti je rekel to?« vpraša kralj prestrašen.

»Tisti človek, ki nam je prodal mačka. Na poti sem ga dohitel in vprašal, kaj bo žrla ta zver, kadar polovi vse miši, in on mi je rekel: »Vas!«

Kralj skliče takoj svoje svetovalce v posvet, kaj naj store z mačkom. Po dolgem ugibanju sklenejo, da ga obdrže zaprtega v izbi, pred vrata pa postavijo dvojno stražo, da ne uide. Tisti hip je prejel najvišji general ukaz, naj pošlje štiri močne in neustrašene junake na stražo k izbi. Noč in dan je stražil na vsakem oglu po eden in od strahu skoraj umiral, kadar je v izbi kaj zaropotalo. Drugo noč je bilo tiho, zakaj maček je polovil že vse miši. Ko se zjutraj še nič ni ganilo v izbi, je premišljal junak, stoječ na straži blizu okna, kaj pač to pomenja. Naposled se osrči in pogleda v izbo. Toda o joj! Maček je sedel na oknu. Ko pa zagleda kosmato brado in kocasto čepico vojakovo, se prestraši, ubije okno in šine venkaj. Drugi stražnik čuje krik, hiti pogledat in vidi vojaka, ležečega z brado kvišku. Kakor bi trenil, skoči v grad, kričeč: »O, gorje, gorje, milostivi kralj! Tisti grozoviti mišji lovec je ušel iz izbe in ugonobil mojega tovariša, ki je stal pri oknu. Bog ve, kje divja sedaj in koliko ljudi je že podavil. O, to je nesreča!«

Vse hiše so nemudoma pozaprli. Vsakdo se je skrtil, kamor se je mogel. Kralj pa je ukazal, naj se oboroži s težkim orožjem polk najsrčnejših junakov in naj gredo na mačka. Zgodilo se je tako. Tri dni je drla vojska za njim, toda o mačku ni bilo ni duha ni sluha.

Tačas so bratje živeli mirno in zadovoljno. Gospodarili so bolje nego prej, vedoč, da se jim sedaj ni zanašati na nobeno reč. Ko so sedevali skupaj, so se dostikrat posmehovali neumnim ljudem.